

Закон України Про ландшафти

Цей Закон спрямований на забезпечення охорони, регулювання та планування ландшафтів з метою їх збереження та невиснажливого використання для задоволення екологічних, культурних, оздоровчих, економічних та інших потреб суспільства.

Розділ I **ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

Стаття 1. Ландшафтне законодавство

1. Відносини у сфері охорони та регулювання ландшафтів в Україні регулюються законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про охорону земель», «Про охорону культурної спадщини», «Про генеральну схему планування території України», «Про архітектурну діяльність», «Про екологічну мережу», «Про основи містобудування», «Про регулювання містобудівної діяльності», Водним, Земельним, Лісовим кодексами України, Європейською ландшафтною конвенцією, Конвенцією про охорону біологічного різноманіття від 1992 року, Конвенцією про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі, цим законом, іншими нормативно-правовими актами України.

Стаття 2. Терміни та визначення

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

антропогенний ландшафт – змінений або штучно створений людиною (внаслідок господарської діяльності) ландшафт, що складається із взаємодіючих природних та антропогенних компонентів;

державна ландшафтна політика – система принципів, стратегій, напрямів, засад діяльності держави, керівних положень, відповідно до яких здійснюються заходи, спрямовані на охорону, регулювання та планування ландшафтів;

елементи ландшафту - складові частини компонентів ландшафту природного та антропогенного походження;

ідентифікація ландшафтів - комплекс робіт (ландшафтна зйомка, ландшафтне картографування тощо) щодо встановлення просторових меж окремих ландшафтів на основі їх класифікації;

компоненти ландшафту - основні складові частини ландшафту, що представлені фрагментами окремих сфер географічної оболонки;

ландшафт – територія, що складається з природних або природних та антропогенних компонентів і комплексів, які взаємодіють між собою;

ландшафтне планування – діяльність, спрямована на поліпшення, відновлення та формування ландшафтів з метою забезпечення їх збереження, сталого (збалансованого) використання та оптимізації відносин суспільства і природи в межах конкретних територій, яка відображається у містобудівній документації;

охорона ландшафту - система правових, економічних, технічних, просвітницьких і інформаційних заходів, тощо спрямованих на збереження та відновлення первинного стану та цінних характеристик ландшафтів, а також виконання ландшафтом основних соціально-економічних функцій та функцій відтворення ресурсів і формування сприятливого для біоти та людини середовища;

регулювання ландшафту - діяльність, спрямована на забезпечення постійного утримання ландшафту з метою збалансування змін, спричинених соціальними, економічними та екологічними процесами, та яка здійснюється, виходячи з основних засад сталого розвитку;

стан ландшафту - характеристика ландшафту за сукупністю показників, що відображає природні процеси та антропогенний вплив у межах ландшафту;

структура ландшафту – складові частини, співвідношення та взаємозв'язок компонентів ландшафту, а також сполучення, просторове розміщення та зв'язки комплексів, з яких він складається;

сукцесія – послідовна, необоротна та закономірна зміна біогеоценозів, які послідовно виникають на одній і тій же території.

Стаття 3. Мета державного регулювання ландшафтів

1. Головною **метою** державного регулювання ландшафтів є:

- забезпечення збалансованого та комплексного управління користуванням ландшафтами з урахуванням сукупності культурних, природних і геологічних компонентів;

- збереження різноманітності ландшафтів, природної, культурної, історичної та археологічної спадщини з урахуванням економічних і

соціальних потреб суспільства, а також принципів сталого (збалансованого) розвитку;

- створення умов для сталого (збалансованого) функціонування ландшафтів та їх компонентів, збереження взаємозв'язків між ними, забезпечення цілісності екосистемних функцій;

- інтеграція екологічної політики у сфері охорони та регулювання ландшафтів у сільське, лісове, водне господарство, промисловість, енергетику, транспорт, містобудування тощо, забезпечення екологічної безпеки;

- ідентифікація ландшафтів та встановлення їх меж, визначення законодавчих, науково-практичних та інших заходів, спрямованих на забезпечення їх цілісності, різноманіття та функціонування екосистем;

- забезпечення стійкої здатності ландшафтів до відновлення;

2. Ландшафти на заселених і незаселених територіях мають бути захищені, доглянуті й освоєні таким чином, щоб забезпечити їх довгострокове збереження:

- стійкості природного балансу;

- використання природного потенціалу;

- рослинного і тваринного світу;

- різноманіття, своєрідності і краси природи та ландшафту як основи життєдіяльності людей.

Стаття 4. Принципи та завдання державного регулювання ландшафтів

1. Основними **принципами** та **завданнями** державної політики у сфері охорони та регулювання діяльності щодо ландшафтів є:

- сталий (збалансований) розвиток ландшафтів на засадах гармонізації екологічних, соціальних та економічних аспектів їх функціонування;

- пріоритетність охорони навколишнього природного середовища та збереження цілісності екосистем, забезпечення сталого (збалансованого) розвитку екосистем та відновлюваності порушених екосистем, збереження цілісності ландшафтів;

- збереження та захист ландшафтів як середовищ існування біорізноманіття, формування екомережі, утворення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду та культурної спадщини;

- забезпечення науково обґрунтованого управління природними ресурсами ландшафтів, охорони, відтворення, комплексного розвитку

ландшафтів, збереження, невиснажливого використання та відтворення природних ресурсів;

- впровадження технологій, спрямованих на запобігання фрагментації, забруднення, деградації ландшафтів та їх природних екосистем;

- запобігання руйнуванню елементів ландшафтів та завданню ландшафтам і їх компонентам будь-якої шкоди;

- запобігання або зменшення будь-якого погіршення стану ландшафтів шляхом їх відновлення, рекультивації земель, а також підтримки природної сукцесії;

- урахування природної структури ландшафту та його особливостей на стадії планування лінійних інженерних споруд (доріг, трубопроводів, ліній електропередач, зв'язку та ін.);

- відновлення порушених (деградованих) екосистем до природного стану;

- відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства України про охорону ландшафтів;

- відновлення екосистем суб'єктами господарювання, дії яких призвели до деградації або порушення цілісності екосистем ландшафтів;

- забезпечення доступу громадськості до інформації стосовно охорони та регулювання ландшафтів, її участі в процесі прийняття рішень.

2. Дотримання цих принципів є обов'язковим під час планування, проектування, розроблення та реалізації програм розвитку регіонів та населених пунктів, програм господарського, соціального та культурного розвитку, здійснення господарської діяльності, а також при прийнятті рішень, які можуть впливати на стан ландшафтів.

Розділ II

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЛАНДШАФТІВ

Стаття 5. Реалізація державної політики у сфері охорони та регулювання ландшафтів

1. Державне регулювання та управління у сфері охорони ландшафтів здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, центральні органи виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, земельних ресурсів, лісового господарства,

регіонального розвитку і будівництва, охорони культурної спадщини, аграрної політики, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування у межах повноважень, визначених законом.

2. Реалізація положень цього Закону здійснюється із залученням об'єднань громадян, якщо така діяльність передбачена їх статутами, зареєстрованими відповідно до законодавства України.

Стаття 6. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері охорони та регулювання ландшафтів

1. До **повноважень Кабінету Міністрів** України у сфері охорони та регулювання ландшафтів належить:

- реалізація державної політики у сфері охорони та регулювання ландшафтів;
- встановлення порядку розроблення та затвердження ландшафтних планів державного, регіонального та місцевого рівнів;
- затвердження і забезпечення виконання ландшафтних планів державного рівня;
- координація діяльності центральних органів виконавчої влади, інших підприємств, установ та організацій у сфері охорони та регулювання ландшафтів та контроль за їх використанням;
- встановлення порядку ведення моніторингу ландшафтів та їх державного обліку, а також порядку ідентифікації ландшафтів;
- затвердження порядку встановлення меж та розмірів ландшафтів. а також їх відображення в документації із землеустрою і в містобудівній документації;
- мати інші повноваження відповідно до закону.

Стаття 7. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим та місцевих органів виконавчої влади у сфері охорони та регулювання ландшафтів

1. До **повноважень** Ради міністрів Автономної Республіки Крим та **місцевих органів виконавчої влади** у сфері охорони та регулювання ландшафтів належить:

- забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та регулювання ландшафтів;
- розроблення, затвердження та реалізація ландшафтних планів регіонального та місцевого рівнів;
- ведення моніторингу ландшафтів та їх ідентифікація;

- здійснення контролю за використанням та охороною ландшафтів;
- встановлення меж та розмірів ландшафтів, їх відображення в документації із землеустрою і містобудівній документації;
- забезпечення збереження ландшафтів при розробленні та затвердженні містобудівної документації та документації із землеустрою;
- мати інші повноваження відповідно до закону.

Стаття 8. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів у сфері охорони та регулювання ландшафтів

1. До **повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів** у сфері охорони та регулювання ландшафтів належить:

- внесення пропозицій про формування державної політики у сфері охорони та регулювання ландшафтів;
- організація розроблення та участь у реалізації ландшафтних планів державного рівня;
- організація ведення моніторингу ландшафтів;
- участь в ідентифікації ландшафтів;
- організація розроблення порядку ведення моніторингу ландшафтів;
- мати інші повноваження відповідно до закону.

Стаття 9. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів у сфері охорони та регулювання ландшафтів

1. До **повноважень центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів** у сфері охорони та регулювання ландшафтів належить:

- внесення пропозицій щодо формування та реалізації державної ландшафтної політики і забезпечення її реалізації;
- участь у розробленні та реалізації ландшафтних планів державного рівня;
- ведення державного земельного кадастру з додатковим розділом обліку ландшафтів;
- організація робіт з встановлення меж та розмірів ландшафтів та їх відображення в документації із землеустрою і в містобудівній документації;
- організація проведення інвентаризації ландшафтів за основними видами їх соціально-економічної функції та визначення цілей управління

спільно зі центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів;

- мати інші повноваження відповідно до закону.

Стаття 10. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері охорони та регулювання ландшафтів

1. До **повноважень органів місцевого самоврядування** у сфері охорони та регулювання ландшафтів належить:

- забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та регулювання ландшафтів;
- організація розроблення, затвердження та участь у реалізації місцевих ландшафтних планів відповідного рівня;
- організація ведення моніторингу стану ландшафтів та їх ідентифікації на відповідному рівні;
- здійснення контролю за охороною та використанням ландшафтів;
- організація та забезпечення інформування громадськості про стан ландшафтів, його зміну та про проведення природоохоронних заходів на місцевому рівні;
- мати інші повноваження відповідно до закону.

Стаття 11. Участь громадян та їх об'єднань у здійсненні заходів щодо охорони та використання ландшафтів

1. **Громадяни та їх об'єднання** у встановленому порядку **мають право**:

- ініціювати розроблення та брати участь у виконанні ландшафтних планів;
- здійснювати громадський контроль за охороною, та використанням ландшафтів;
- проводити громадську екологічну експертизу, оприлюднювати її результати і передавати їх органам, уповноваженим приймати рішення щодо розміщення, проектування та будівництва нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів у межах конкретних ландшафтів;
- одержувати у встановленому порядку інформацію про стан ландшафтів, джерела їх забруднення та виснаження, про плани і заходи щодо охорони, використання та відтворення ландшафтів;
- подавати до суду позови про відшкодування збитків, заподіяних державі і громадянам внаслідок забруднення, засмічення та виснаження ландшафтів;

- мати інші права відповідно до закону.

Розділ III

СИСТЕМА ЗАХОДІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ЛАНДШАФТІВ

Стаття 12. Система заходів у сфері охорони та регулювання ландшафтів

1. **Система заходів у сфері охорони та регулювання ландшафтами** передбачає комплекс планувальних, організаційних, правових, господарських, науково-технічних та інших заходів, які виконуються на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, і включає:

- систему державного моніторингу ландшафтів;
- класифікацію ландшафтів;
- ідентифікацію ландшафтів;
- державний облік ландшафтів;
- встановлення меж і розмірів ландшафтів;
- ландшафтне планування;
- охорону ландшафтів;
- фінансове забезпечення заходів, пов'язаних з охороною та збереженням ландшафтів.

Стаття 13. Моніторинг ландшафтів

1. **Моніторинг ландшафтів** проводиться з метою забезпечення державного контролю, збору і аналізу інформації щодо стану ландшафтів та їх компонентів, прогнозування динаміки змін їх характеристик та чинників, що їх трансформують, запобігання впливу несприятливих процесів і ліквідації наслідків цього впливу, реєстрації змін стану ландшафтів, а також з метою розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень.

2. Моніторинг за станом ландшафтів проводиться в рамках державної системи моніторингу довкілля та здійснюється центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів у межах своїх повноважень, іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами і організаціями, діяльність яких може призвести до погіршення стану ландшафтів.

Стаття 14. Класифікація ландшафтів

1. Раціональне використання та охорона ландшафтів здійснюються на основі класифікації ландшафтів, яка ґрунтується на поєднанні антропогенних і природних факторів їх формування.

2. Класифікація ландшафтів за природними факторами формування здійснюється за критеріями:

- генезису;
- форми рельєфу;
- літології ґрунтоутворювальних порід;
- ґрунтової відміни;
- типу умов місцевиростання;
- характерних фітоценозів.

3. Класифікація ландшафтів за антропогенними факторами формування здійснюється з урахуванням соціально-економічної функції ландшафту, спрямованої на задоволення тієї чи іншої потреби суспільства.

4. За стійкістю до антропогенного навантаження ландшафти класифікуються на:

- високостійкі;
- середньостійкі;
- слабостійкі;
- нестійкі.

5. Критерієм оцінки стану ландшафтів є збереженість їх природної частини.

6. За ступенем зміни ландшафти поділяються на:

- малозмінені;
- слабкозмінені;
- середньозмінені;
- сильнозмінені.
- надмірно змінені.

7. За природною, історико-культурною та археологічною цінністю ландшафти поділяються на:

- унікальні;
- звичайні;

- деградовані.

8. Класифікатор ландшафтів затверджується центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Стаття 15. Ідентифікація ландшафтів

1. Ідентифікація ландшафтів - комплекс робіт (ландшафтна зйомка, ландшафтне картографування тощо) щодо встановлення просторових меж окремих ландшафтів на основі їх класифікації.

2. Ідентифікація ландшафтів є основою для їх подальшої охорони, регулювання та планування.

3. Ідентифікація ландшафтів здійснюється Радою Міністрів Автономної Республіки Крим та місцевими органами виконавчої влади в межах їх повноважень за погодженням з центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів та центральним органом виконавчої влади з питань охорони культурної спадщини.

Стаття 16. Державний облік ландшафтів

1. Території ландшафтів **підлягають державному обліку**, який є складовою частиною Державного земельного кадастру, державних кадастрів інших природних ресурсів, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, **Державного реєстру нерухомих пам'яток України**, державної статистичної звітності і здійснюється в порядку, що визначається законом.

Стаття 17. Компоненти, межі і розміри ландшафтів

1. Природними компонентами ландшафту є повітря, поверхневі та підземні води, гірські породи, ґрунти, рослинний і тваринний світ.

2. До антропогенних елементів ландшафтів належать всі об'єкти, створені в результаті діяльності людини.

3. Порядок встановлення меж та розмірів ландшафтів, а також порядок їх відображення в документації із землеустрою і в містобудівній документації встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 18. Ландшафтне планування

1. Ландшафтне планування спрямоване на регулювання використання та охорони ландшафтів шляхом обов'язкового врахування відповідних вимог під час розроблення, затвердження та впровадження містобудівної документації на державному, регіональному та місцевому рівнях, ухвалення та реалізації відповідних рішень.

2. Ландшафтне планування поширюється на заселені і незаселені території та є обов'язковим для будь-якої господарської діяльності і враховує

розвиток населених пунктів, сільського, лісового, водного господарств, транспорту, туризму та інших видів економічної діяльності.

3. Завданнями ландшафтного планування є збереження і розвиток естетичних якостей природи та ландшафту, його гармонійного стану.

4. Ландшафтне планування передбачає розроблення документації щодо планування забудови та іншого використання території з обґрунтуванням мети та методів використання ландшафтів, а також заходів щодо стійкого збереження клімату, природних компонентів та естетичних якостей ландшафту.

5. Заходи, спрямовані на забезпечення збалансованого розвитку ландшафтів, передбачаються у відповідних програмах соціального та економічного розвитку.

6. План розвитку територій ландшафтів відображається у програмах соціального та економічного розвитку територій і розробляється на підставі містобудівної документації, регіональних та місцевих схем та програм розвитку екологічної мережі з подальшою розробкою проекту землеустрою щодо встановлення меж і розмірів ландшафтів.

7. Плани розвитку територій ландшафтів узгоджуються з планами розвитку територій різного рівня та погоджуються відповідними органами місцевого самоврядування, а також центральними органами виконавчої влади, зазначеними у статті 5 цього Закону.

8. Порядок розроблення та затвердження ландшафтних планів здійснюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 19. Охорона ландшафтів

1. Охорона ландшафтів здійснюється шляхом запровадження системи регулювання користуванням ландшафтів і передбачає:

- підтримку просторової цілісності та збереження середовищ існування видів рослин і тварин, особливо занесених до Червоної та Зеленої книг України;

- збереження ландшафтних об'єктів природної, культурної, історичної та археологічної спадщини;

- застосування запобіжних заходів щодо невиснажливого використання природних ресурсів і здійснення господарської та інших видів діяльності на засадах сталого розвитку із застосуванням найкращих існуючих технологій екологічного спрямування;

- врахування вимог щодо охорони ландшафтів у містобудівній документації при плануванні, забудові та іншому використанні територій на державному, регіональному та місцевому рівнях;
- формування екологічної мережі, оголошення та утворення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- врахування вимог щодо охорони ландшафтів при проведенні державних екологічної експертизи та експертизи землевпорядної документації;
- виконання компенсаційних заходів за завдану шкоду;
- забезпечення участі громадськості у прийнятті рішень та її доступу до інформації.

Стаття 20. Фінансове забезпечення заходів у сфері охорони та регулювання ландшафтів

1. Фінансування заходів у сфері охорони та регулювання ландшафтів, включаючи роботи з проектування, проведення відповідних науково-дослідних робіт, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, підприємств, установ та організацій, інших не заборонених законом джерел.

2. Органи виконавчої влади у сфері охорони та регулювання ландшафтів, власники і користувачі земельних ділянок вносять в установленому порядку пропозиції щодо фінансування заходів, пов'язаних з охороною та регулюванням ландшафтів, які здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів.

3. Фінансування заходів з відновлення екосистем ландшафтів здійснюється за рахунок коштів суб'єктів господарювання, дії яких призвели до деградації або порушення їх цілісності.

Розділ IV

КОНТРОЛЬ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ЛАНДШАФТІВ

Стаття 21. Державний контроль у сфері охорони та регулювання ландшафтів

1. Державний контроль за додержанням вимог законодавства про охорону та регулювання ландшафтів здійснюється у порядку, встановленому законом, центральними органами виконавчої влади з питань здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного

середовища, з питань здійснення державного нагляду (контролю) у сфері агропромислового комплексу, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції.

Стаття 22. Громадський контроль за охороною та регулюванням ландшафтів

Громадський контроль у сфері охорони та регулювання ландшафтів здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища згідно з Положенням, яке затверджується відповідно до закону.

Розділ V

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 23. Міжнародне співробітництво з питань охорони та регулювання ландшафтами

1. Україна бере участь у міжнародному співробітництві з питань охорони, збереження, використання та регулювання територій ландшафтів на державному, регіональному і місцевому рівнях та вживає заходів щодо розвитку та зміцнення міжнародного співробітництва у сфері охорони, відтворення, регулювання та планування ландшафтів шляхом:

- взаємної технічної і науково-консультативної допомоги з питань охорони, регулювання, планування ландшафтів;
- обміну досвідом та інформацією у сфері охорони, регулювання, планування ландшафтів;
- впровадження найбільш ефективних розробок на всіх рівнях управління;
- заохочення транскордонного співробітництва на місцевому та регіональному рівнях.

2. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ VI

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Кабінету Міністрів України протягом року з дня набрання чинності цим Законом:

- привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

- забезпечити розроблення та прийняття нормативно-правових актів, що регулюють питання, віднесені цим Законом до його повноважень.

Голова

Верховної Ради України